

Programkomiteens førsteutkast:

Agder Høyres Fylkestings- program for 2027-2031

2 Agder Høyres Fylkestingsvalgprogram

3 Agder skal være et fylke preget av trygghet, frihet og muligheter for alle.

4
5 Høyres politikk tar utgangspunkt i enkeltmenneskets frihet og ansvar. Vi tror på mennesker som
6 ønsker å skape sine egne liv, bygge sine lokalsamfunn og bidra til utvikling og verdiskaping. Samtidig
7 trenger vi sterke institusjoner, gode tjenester og ansvarlige politiske prioriteringer som gir trygghet.

8
9 Agder har store fortrinn. Vi har sterke næringsmiljøer, verdensledende kompetanseklynger, rike
10 naturressurser, levende lokalsamfunn og en strategisk beliggenhet mot Europa. Samtidig står vi
11 overfor betydelige utfordringer. Klimaendringer, geopolitisk uro, demografiske endringer og rask
12 teknologisk utvikling stiller nye krav til hvordan vi utvikler samfunnet. Særlig bekymringsfullt er det at
13 Agder er en region med store levekårsutfordringer og mange utenfor arbeid eller utdanning. Vi vil føre
14 en politikk som styrker verdiskapingen, sikrer gode tjenester, gir flere mulighet til å lykkes og som
15 overleverer et sterkere Agder til neste generasjon.

16
17 Ny teknologi gir muligheter til å løse oppgaver smartere, frigjøre ressurser og styrke både
18 konkurransekraft og beredskap. Digitalisering og kunstig intelligens skal være verktøy for bedre
19 tjenester og økt verdiskaping. Agder skal være en region som tar i bruk teknologi på en ansvarlig
20 måte, med respekt for personvern, sikkerhet og etiske hensyn.

21
22 Beredskap skal være et grunnleggende hensyn i all fylkeskommunal politikk. Fremtidens Agder må
23 være robust nok til å håndtere naturhendelser, digitale angrep, sikkerhetspolitiske kriser og andre
24 utfordringer som kan sette samfunnet under press. Trygge skoler, gode veier, sikker energiforsyning,
25 rent vann og velfungerende digitale systemer er en del av samfunnets beredskap.

26
27 Høyre mener at beslutninger skal tas så nært folk som mulig. Derfor vil vi avvikle fylkeskommunen og
28 flytte oppgavene til kommunene. Samtidig ønsker vi at fylkeskommunen skal levere best mulig på de
29 områdene den har ansvaret for. Målet er at tjenestene skal bli best mulig for dem som bruker dem.

30
31 Agder Høyre vil forandre for å bevare. Det betyr å ta ansvarlige valg i dag for å sikre økonomisk, sosial
32 og miljømessig bærekraft også for kommende generasjoner. Agder Høyre vil føre en politikk som gir
33 forutsigbare rammer for innbyggere, næringsliv og kommuner, og som bygger et samfunn som
34 fungerer, også når det utsettes for press.

35 **Godt valg!**

38 **Innholdsfortegnelse**

39	Kunnskap og kompetanse for fremtiden	4
40	En utdanning med kvalitet, fleksibilitet og muligheter	4
41	Flere gjennom med økt fleksibilitet.....	4
42	Uten fagarbeidere stopper Norge	5
43	Frihet i egen skolehverdag	5
44	En kunnskapsskole for fremtiden	6
45	Laget rundt eleven.....	6
46	Lære hele livet	6
47	Livslang læring	6
48	Fagskole og høyere yrkesfaglig utdanning	7
49	Raskt og trygt frem.....	7
50	Kollektivtransport tilpasset behovet	8
51	Jernbane	8
52	Luftfart.....	9
53	Havn	9
54	Sykkel og gange	9
55	Trafikksikkerhet	9
56	Verdiskaping og regional utvikling.....	10
57	Natur og miljø.....	10
58	Kultur og frivillighet	11
59	Helse, levekår og livskvalitet.....	12
60		
61		

Kunnskap og kompetanse for fremtiden

Kunnskap er Agders viktigste ressurs. Utdanning er avgjørende for den enkeltes muligheter, for næringslivets tilgang på kompetanse og for samfunnets evne til omstilling. Skolen skal ruste elevene for et arbeidsliv preget av teknologiske endringer, kunstig intelligens og livslang læring. Samtidig skal skolen være en del av samfunnets samlede beredskap og bidra til trygghet, mestring og framtidstro.

En utdanning med kvalitet, fleksibilitet og muligheter

En god utdanning er nøkkelen til et velfungerende samfunn. Økt kunnskap skaper nye arbeidsplasser, sikrer velferdsvekst og utjevner sosiale forskjeller. Samtidig gir det folk mulighet til å forme sine egne liv, ta ansvar og bidra til velferdssamfunnet. Når stadig flere sliter med grunnleggende ferdigheter som lesing og regning, får man færre muligheter til å lykkes. En av de viktigste utfordringene samfunnet står ovenfor er nettopp at alt for mange står utenfor arbeid og utdanning. Selv om flere på Agder fullfører videregående opplæring enn tidligere, er frafallet fortsatt for høyt, særlig innen yrkesfagene og i overgangen til læreplass. Vårt mål er å ha landets høyeste gjennomføringsgrad i videregående opplæring.

Samtidig etterspør arbeidslivet flere fagarbeidere, teknikere og spesialister innen industri, teknologi, energi, helse og nye vekstnæringer. Vi trenger at enda flere søker seg til yrkesfaglige linjer på videregående skole. Vi må derfor gjøre yrkesfagene mer attraktive, og sørge for at alle lærlinger får lærlingplass

Vi må ha en fleksibel skolehverdag tilpasset den enkelte elev, slik at man uansett forutsetninger og alder kan oppleve mestring. For å få til dette, må vi sørge for at vi har gode lærere og et sterkt lag rundt læreren. Læreren skal være lederen i klasserommet, og ha tid til skolens kjerneoppgave, som er undervisning.

Flere gjennom med økt fleksibilitet

Agder Høyre vil:

- Ha landets høyeste gjennomføringsgrad i videregående opplæring.
- Videreutvikle alternative opplæringsarenaer, desentralisert utdanning, organisatorisk differensiering og fleksible utdanningsløp for elever med ulike behov
- Tilby sommerskole og fleksible introkurs i norsk og matematikk for elever som starter VG1 med svake karakterer i disse fagene.
- Innføre en forsøksordning med semestermodell på videregående
- Styrke praksisnære og arbeidslivsrettede læringsformer som skaper mestring, motivasjon og økt fullføring.
- Se på eksamens- og vurderingsformer slik at de er i tråd med nye krav og en ny hverdag.

- Etablere pakkeforløp for elever som er i fare for å stryke eller droppe ut, med fast oppfølging og utarbeidelse av individuelle planer og tiltak.
- Ha mer fleksibelt inntak gjennom skoleåret der det er mulig, fremfor at unge må vente til neste ordinære skolestart.
- Koble oppfølgingstjenesten tidligere på elever som står i fare for å falle ut, og samarbeide med kommunene slik at man plukker dem opp tidligere.
- Søke om forsøk som gjør det mulig for elever som kan og vil gjennomføre videregående på kortere tid.

Uten fagarbeidere stopper Norge

Agder Høyre vil:

- Sikre flere lære plasser gjennom bedre samarbeid med partene i arbeidslivet, hjelpe elevene ut i lære plass og følge dem bedre opp i læretiden
- Dimensjonere og tilpasse tilbudet i videregående utdanning etter arbeidslivets behov og muligheten for lære plass
- Gi elever på studiespesialiserende mulighet til å gå over til yrkesfag ved å tilby yrkesfaglig opphenting
- Flytte mer av yrkesfagopplæringen ut i bedrift og gjøre undervisningen mer praksisnær allerede fra Vg1.

Frihet i egen skolehverdag

Agder Høyre vil:

- Utvikle nettskolen og alternative pedagogiske metoder i samarbeid med studieforbundene, arbeidslivet og andre fylker, og jobbe for at Agder kan bli et foregangsfylke.
- Arbeide mot utenforskap gjennom å tilby praksisrettede og fleksible veier til fagbrev.
- Innføre fritt skolevalg i hele Agder
- Innføre fritt nivåvalg i flere fag i videregående skole
- Sikre mangfold mellom offentlige, private og ideelle opplæringsløp.
- Se busstilbudet i sammenheng med skoletilbudet for å sikre valgfrihet og mobilitet

En kunnskapsskole for fremtiden

Agder Høyre vil:

- Søke om et prøveprosjekt der sidemålsundervisningen beholdes, men uten karakter, for å gi elevene bedre forutsetninger for mestring i ett skriftspråk.
- La elever på videregående få tallkarakter ved større vurderinger dersom de ber om det.

Dissens 1: Stryke punktet på linje 135.

Dissensen er tatt ut av Benjamin Grønbold, Maiken Messel.

- Styrke entreprenørskap, innovasjon og skaperglede i skolen ved å sikre at elever får praktisk erfaring, gjennom blant annet ungdomsbedrifter, som en integrert del av opplæringen.
- Bruke næringslivet og eksterne aktører mer aktivt i opplæringen, blant annet som gjesteforelesere.
- Ta initiativ til en nasjonal strategi for hvordan KI kan brukes for å fremme kvalitet i læring.
- Ta i bruk teknologi for å forbedre læring, oppfølging og administrasjon.

Laget rundt eleven

Agder Høyre vil:

- Øke andelen andre relevante yrkesgrupper som utfører oppgaver som ikke krever lærerkompetanse, slik at læreren får mer tid til undervisning.
- Styrke arbeidet med psykisk helse.
- Forby KI-briller i videregående skole.
- Ha mobilfri undervisning i videregående skole.

Dissens 2: Stryke punktet på linje 149.

Dissensen er tatt ut av Benjamin Grønbold, Maiken Messel.

- Faglig styrke rådgivertjenesten gjennom hele utdanningsløpet og koble den tettere til arbeidslivet.

Lære hele livet

Læringen kan ikke stoppe når utdanningen er ferdig. Skal vi få flere tilbake i varig jobb og sørge for at vi har kompetansen vi trenger i fremtiden, må man lære hele livet. Samtidig spør næringslivet etter flere med høyere yrkesfaglig utdanning. Den beste måten å forebygge utenforskap på er å holde folk i arbeid, derfor må vi sørge for at innbyggerne i Agder har den kompetansen som det er behov for, blant annet gjennom voksenopplæring som setter kunnskapshull i voksen alder

Livslang læring

Agder Høyre vil:

- Styrke mulighetene for kompetanseheving og videreutdanning gjennom hele livet,

- 162 • Videreutvikle samarbeidet med arbeidsinkluderingsbedrifter for å få flere i arbeid og utdanning
- 163 • Styrke og videreutvikle samarbeidet med studieforbundene i kunnskapsdepartementet for å sikre
- 164 praksisnære og fleksible opplæringstilbud for voksne.
- 165 • Utvikle studiesentre etter modell fra Lister Kompetanse

166

167 **Fagskole og høyere yrkesfaglig utdanning**

168 **Agder Høyre vil:**

- 169 • Styrke Fagskolen i Agder for å utvikle relevant høyere yrkesfaglig utdanning som næringslivet
- 170 trenger, med et fremtidsrettet tilbud både på campus og digitalt
- 171 • Gjennom Fagskolen i Agder utvikle flere relevante bransjeprogrammer for næringslivet
- 172 • Se de offentlige og de private fagskolene i sammenheng for et variert og kvalitativt godt tilbud.

173 **Raskt og trygt frem**

174 Samferdsel er avgjørende for bosetting, arbeidsplasser og regional utvikling. Gode og trygge
175 transportløsninger gjør det attraktivt og enkelt å bo, arbeide og studere i hele Agder.
176 Samtidig står fylket overfor store utfordringer knyttet til vedlikeholdsetterslep på fylkesveiene og
177 behov for prioriteringer mellom nye investeringer og oppgradering av eksisterende infrastruktur.

178 Veier, kollektivtransport, havner og knutepunkter er også en del av samfunnets beredskap.
179 Framkommelighet ved kriser, ekstremvær og større hendelser må i større grad vektlegges i
180 planlegging og investeringer.

181 **Agder Høyre vil:**

- 182 • Prioritere vedlikehold og oppgradering av eksisterende fylkesveier til tilfredsstillende standard
- 183 • Redusere vedlikeholdsetterslepet gjennom langsiktige planer og prioriteringer
- 184 • At infrastruktur skal planlegges og bygges ut kostnadseffektivt, helhetlig og sammenhengende
- 185 • Prioritere rassikring, flomsikring og trafiksikkerhet
- 186 • Arbeide for ferdigstilling av firefelts E18 og E39 gjennom hele Agder
- 187 • Styrke regionale transportkorridorer
- 188 • Prioritere næringsveiene Eydehavn, Spangereid
- 189 • Arbeide for større statlig finansiering av viktige samferdselsprosjekter
- 190 • Arbeide for å redusere bompengandelen på motorveiene i Agder i størst mulig grad ved å flytte
- 191 en større del av finansieringsansvaret fra bilistene til staten
- 192 • Si nei til bomstasjoner på sideveier.

**Dissens 3: Endre punktet til: Si nei til bomstasjoner for lokaltrafikk på sideveier.
Dissensen er tatt ut av Tore Grobæk Vamraak.**

193

- 194 • Ta i bruk ny teknologi for mer effektiv drift, vedlikehold og trafiksikkerhet
- 195 • Legge til rette for at gods i større grad kan fraktes på sjø og jernbane
- 196 • være positiv til nye OPS-prosjekter
- 197

198 Kollektivtransport tilpasset behovet

199 Et godt kollektivtilbud er viktig, særlig i, rundt og mellom byer og tettsteder. Samtidig må
200 samferdselspolitikken ta utgangspunkt i at bilen vil være det viktigste transportmiddelet for mange
201 mennesker i Agder også i framtiden. I byene vil et fleksibelt og klimavennlig kollektivtilbud, kombinert
202 med gode gang- og sykkelveier, være med på å håndtere en fremtidig vekst. I distriktene er behovet
203 annerledes og krever fleksible løsninger.

204 Agder Høyre vil:

- 205 • Fortsette å bygge ut et godt og pålitelig busstilbud til en akseptabel pris
- 206 • Bygge flere og større innfartsparkeringer ved kollektivknutepunkter
- 207 • Legge til rette for økt fremkommelighet for busstrafikk ved bygging av sammenhengende
208 kollektivfelt i områder med stor trafikk
- 209 • Jobbe for gode kollektive løsninger gjennom bestillingstransport og fleksible løsninger der
210 trafikkgrunnlaget for tradisjonelle bussruter er begrenset
- 211 • Videreutvikle AKT Svipp og andre fleksible mobilitetsløsninger
- 212 • Sørge for at kollektivtransporten på Agder samhandler bedre
- 213 • At transportordninger som syketransport, skoletransport, bestillingskjøring og tradisjonell
214 drosjekjøring sammen kan bidra til et godt transportsystem
- 215 • Se areal- og transportplanlegging i sammenheng for å redusere kø og utslipp
- 216 • Videreføre en felles ungdoms- og studentrabatt med lavere pris på både enkelt- og periodebilletter
- 217

218 Jernbane

219 Jernbanen er viktig for klimavennlig transport og mobilitet, men i vår region vil fortsatt de fleste reisene
220 skje med bil eller buss. De seneste årene har vist store utfordringer med manglende vedlikehold,
221 avlyste avganger og gjentatte perioder med buss for tog.

222 Vi vil ha en jernbane som fungerer og er tilpasset lokale behov. Nye milliardprosjekter med usikker
223 nytte kan ikke gå på bekostning av andre viktige transportbehov.

224 Agder Høyre vil:

- 225 • Prioritere vedlikehold og modernisering av eksisterende jernbane, fremfor å bygge nye
226 jernbanelinjer
- 227 • Styrke jernbanens rolle for godstransport

Luftfart

Agder Høyre vil:

- Være en pådriver for å utvikle Kjevik som landsdelens flyplass
- Være en medspiller for videre utvikling av aktiviteten på Gullknapp
- Vurdere mulig satsing på Lista flyplass i samarbeid med lokale krefter

Havn

Effektive havner må til for at mer gods skal transporteres sjøveien. Havner og landbasert transport må sees i sammenheng når havner videreutvikles og bygges ut.

Agder Høyre vil:

- Jobbe for en god arbeidsdeling og økt samarbeid mellom havnene på Sørlandet, hvor havnene bevares og utvikles på en koordinert måte, og støtte at havnene på sikt kan organiseres i et felles selskap.
- Redusere partikkelforurensning og utslipp av klimagasser fra skip som ligger til kai ved å legge til rette for bruk av landstrøm.
- Legge til rette for utvikling av havner tilpasset fremtidens behov.

Sykkel og gange

Høyre vil arbeide aktivt for mer bruk av sykkel og gange for å løse innbyggernes transportbehov der det ligger til rette for det. Mer fokus på trygge, effektive og miljøvennlige veier for syklende og gående gir både bedre folkehelse og mindre utslipp av klimagasser.

Agder Høyre vil:

- Arbeide for utbygging av sammenhengende veinett for sykkel og gange i byer og tettsteder
- Bygge enklere, kombinerte gang- og sykkelveier i områder med lite trafikk
- Ha gode muligheter for sykkelparkering ved alle viktige kollektivknutepunkt

Trafikksikkerhet

Agder Høyre vil:

- Fortsette det gode arbeidet med økt trafikksikkerhet og støtte opp om nullvisjonen for drepte og hardt skadde i trafikken
- Arbeide for at det årlig settes av øremerkede midler til trafikksikkerhet
- Være pådriver for sikre skoleveier i hele fylket

Verdiskaping og regional utvikling

Agder er en av Norges mest spennende næringsregioner. Regionen har høy verdiskaping, sterke næringsklynger, internasjonalt konkurransedyktige bedrifter og betydelige naturressurser.

Samtidig står Agder overfor store omstillinger. Næringslivet trenger tilgang på arbeidskraft, kompetanse og arealer for videre vekst. Klimaendringer, internasjonal konkurranse og økende krav til omstilling gjør at vi må tenke nytt om hvordan vi skaper morgendagens arbeidsplasser.

Agder har sterke fortrinn gjennom nærheten mellom næringsliv, forskning, utdanning og offentlig sektor. De regionale næringsklyngene har bidratt til innovasjon, kunnskapsdeling og internasjonal konkurransekraft, og er blitt en del av Agders fremste verktøy for utvikling og omstilling. Agder Høyre vil videreutvikle disse miljøene og styrke det internasjonale arbeidet mot Europa.

Gjennom satsinger som «Matregion Agder» har fylket også vist hvordan regionale ressurser kan skape nye verdier, styrke lokal identitet og gi grunnlag for matproduksjon, reiseliv og opplevelser. Erfaringene viser verdien av langsiktige samarbeid mellom næringsliv, utdanning og offentlig sektor.

Agder Høyre vil:

- styrke Agder som en attraktiv region for etableringer, investeringer og arbeidsplasser
- sikre tilgang på kraft og nettkapasitet for eksisterende og nye bedrifter
- videreutvikle sterke næringsklynger og regionale innovasjonsmiljøer
- styrke samarbeidet mellom næringsliv, forskning og utdanning som verktøy for økt konkurransekraft
- styrke vilkårene for gründere, oppstartsbedrifter og vekstselskaper, blant annet gjennom å bidra til møteplasser mellom gründere, investormiljøer og kompetanseaktører.
- viderefører satsinger som styrker regionale fortrinn og lokal verdiskaping
- utvikle havner, transportløsninger og annen næringsrettet infrastruktur
- bidra til robuste verdikjeder og styrke næringsberedskap.
- styrke internasjonalt samarbeid med Europa

Natur og miljø

Vi har også et ansvar for å ta vare på naturen som grunnlag for fremtidig verdiskaping og livskvalitet. Agders kystområder, skoger, fjell, vassdrag og kulturlandskap er viktig både for bosetting, friluftsliv, næringsutvikling og folkehelse. Agder Høyre mener at naturforvaltning og samfunnsutvikling må gå hånd i hånd. Naturen skal ikke vernes gjennom stagnasjon, men gjennom ansvarlig forvaltning og kunnskapsbaserte beslutninger.

291 Klimaendringer og mer ekstremvær gjør også natur- og arealforvaltningen til en viktig del av
292 beredskapen. Rent vann er en forutsetning for alt liv. Planlegging må ta hensyn til flom, ras,
293 energiforsyning, kritisk infrastruktur og behovet for robuste lokalsamfunn.

294 Agder Høyre vil føre en politikk som sikrer at vi både kan utvikle samfunnet og overlevere
295 naturverdiene våre i god stand til neste generasjon. For Høyre er ikke vern og utvikling motsetninger.
296 Begge deler er nødvendig for å skape trygghet, frihet og muligheter for fremtiden.

297 Samtidig vil et rigid krav om full arealnøytralitet bli en kostbar bremsekloss for næringsliv, boligbygging
298 og samfunnsutvikling. Da må vi heller være positive til arealeffektivitet og prioritere gjenbruk av
299 allerede utbygde områder. Agder Høyre mener også at det er avgjørende at grunneierne og
300 lokaldemokratiet får reell innflytelse i verne- og arealprosesser.

- 301 • Ta vare på viktige naturverdier og sikre ansvarlig forvaltning av naturressursene
- 302 • Overlevere natur- og friluftsområder i god stand til kommende generasjoner
- 303 • Føre en kunnskapsbasert miljøpolitikk som balanserer hensynet til natur, klima og utvikling
- 304 • Legge til rette for ny energiproduksjon og nødvendig nettutbygging
- 305 • Gjøre fylkeskommunene til en faglig ressurs og samarbeidspartner for kommunene
- 306 • Sikre forutsigbare og effektive planprosesser
- 307 • Styrke kommunenes handlingsrom i areal- og plansaker
- 308 • At arealnøytralitet skal ikke være et førende prinsipp
- 309 • styrke grunneieres og lokalbefolkningens rettigheter i vernede områder
- 310 • verne om eiendomsretten
- 311 • prioritere klimatilpasning, flom- og rassikring
- 312 • bruke ny teknologi for bedre planlegging, miljøovervåkning og ressursforvaltning
- 313

314 Kultur og frivillighet

315 Kultur, idrett og frivillighet er viktige byggesteiner i et godt samfunn. Det skaper identitet, tilhørighet,
316 livskvalitet og tillit mellom mennesker. Gjennom kulturarener, lag og foreninger, og frivillig innsats
317 skapes møteplasser som styrker lokalsamfunnene og bidrar til å forebygge ensomhet og utenforskap.

318 I en tid preget av desinformasjon, polarisering og splittelse bidrar kultur til å bygge motstandskraft
319 gjennom deltakelse og samhørighet. Kultur gir kunnskap, perspektiver og felles referanserammer som
320 styrker demokratiet og samhørigheten i samfunnet. Kulturinstitusjoner, bibliotek, museer og frivillige
321 organisasjoner spiller derfor en viktig rolle både for den enkelte og samfunnet som helhet.

322 Kultur er også næringsutvikling. Kunstnere, kreative næringer, festivaler, museer, idrett,
323 opplevelsesnæringer og kulturinstitusjoner bidrar til verdiskaping, arbeidsplasser og aktivitet. Et rikt
324 kulturliv gjør Agder mer attraktiv både som bosted, besøksmål og etableringssted for næringsliv og
325 kompetansearbeidsplasser.

Agder har de siste årene styrket sin posisjon som kulturregion og har gitt landsdelen nasjonal og internasjonal oppmerksomhet. Agder Høyre vil videreutvikle denne satsningen. Agder har en unik kulturarv, deriblant viktige kulturpersonligheter. Fylkeskommunen bør samarbeide med kommunene for å fremheve denne viktige delen av Agders identitet og historie. Agder Høyre mener kulturarven ikke bare skal bevares, men brukes aktivt til kulturformidling, identitetsbygging og økt stolthet over Agders bidrag til norsk og internasjonal kulturhistorie.

Agder Høyre vil:

- Legge til rette for kultur og frivillighetstilbud som inviterer til deltakelse på tvers av generasjoner.
- Styrke kulturens rolle som samfunnsbygger og demokratisk møteplass.
- Videreutvikle Agder som en attraktiv kultur- og opplevelsesdestinasjon.
- Videreutvikle bibliotek, museer og kulturinstitusjoner som åpne arenaer for kunnskap, læring og deltakelse.
- Sikre bred tilgang til kulturtilbud i hele fylket.
- Styrke lavterskeltilbud særlig knyttet til sårbare grupper.
- Støtte kultur- og fritidstilbud som fremmer inkludering og deltakelse.
- Bekjempe ensomhet og utenforskap gjennom å styrke lokale møteplasser og aktivitetstilbud.

Helse, levekår og livskvalitet

Agder skal være et godt fylke å bo igjennom hele livet. Agder Høyre mener at alle mennesker skal ha mulighet til å leve trygge, frie og meningsfulle liv, med tilgang til fellesskap, arbeid, utdanning og gode helsetjenester. Agder står sterkt med tre sykehus, som samlet gir høy akuttberedskap og god regional kapasitet for håndtering av større hendelser.

Gode levekår handler om muligheten til å delta, oppleve mestring og være en del av et inkluderende samfunn. Selv om de fleste har gode levekår i Agder, står fylket fortsatt overfor utfordringer knyttet til utenforskap, ensomhet og sosiale forskjeller. For mange mennesker fører dette til dårligere helse, lavere livskvalitet og svakere tilknytning til utdanning og arbeidsliv. Samtidig ser vi en bekymringsfull utvikling med økende ungdomskriminalitet og vold i nære relasjoner.

Agder Høyre mener at arbeid er den viktigste veien til inkludering og selvstendighet. Derfor vil vi bidra til et mer inkluderende arbeidsliv der flere får mulighet til å delta ut fra egne forutsetninger. Flere må få mulighet til å fullføre utdanning, komme i jobb og bli værende i arbeidslivet. Samarbeid mellom skole, arbeidsliv, NAV og helsetjenester er avgjørende for å forebygge utenforskap og sikre at flere opplever mestring og tilhørighet.

God helse er en forutsetning for å kunne delta aktivt i samfunnet. Derfor må vi styrke det forebyggende arbeidet og rette større oppmerksomhet mot områder som tradisjonelt har fått for lite fokus. Kvinnehelse er et slikt område. Kvinners helseutfordringer må møtes med økt kunnskap, bedre

361 oppfølging og større bevissthet i helse- og samfunnsplanleggingen. Agder Høyre vil arbeide for at
362 kvinnehelse blir prioritert høyere, og at forskning, kompetanse og forebyggende arbeid styrkes.

363 En viktig del av folkehelsen er god tannhelse. Tannhelsetjenesten skal tilby behandling av høy kvalitet
364 og bidra til å redusere sosiale helseforskjeller. Agder Høyre vil sikre et tilgjengelig og faglig sterkt
365 tannhelsetilbud i hele fylket, med særlig oppmerksomhet på grupper som er avhengige av den
366 offentlige tannhelsetjenesten. Barn og unge, eldre, personer med funksjonsnedsettelse og
367 mennesker med psykiske helseutfordringer eller rusproblemer skal møtes med trygge, tilgjengelige og
368 tilpassede tjenester.

369 Agder Høyre ønsker et samfunn der flere opplever fellesskap, deltakelse og livskvalitet. Gjennom
370 forebygging, tidlig innsats og sterke lokalsamfunn vil vi bidra til bedre helse, mindre utenforskap og
371 flere muligheter for den enkelte.

372 **Agder Høyre vil:**

- 373 • Styrke folkehelsearbeidet og arbeide for gode levekår i hele fylket.
- 374 • Bekjempe utenforskap og ensomhet gjennom deltakelse, aktivitet og sterke fellesskap.
- 375 • Prioritere tidlig innsats for barn og unge som står i fare for å falle utenfor.
- 376 • Forebygge ungdomskriminalitet gjennom samarbeid mellom skole, foreldre, politi og lokalsamfunn.
- 377 • Styrke innsatsen mot vold i nære relasjoner.
- 378 • Bidra til et mer inkluderende arbeidsliv der flere kan delta og oppleve mestring.
- 379 • Styrke samarbeidet mellom utdanning, arbeidsliv og offentlige tjenester for å få flere i arbeid.
- 380 • Løfte kvinnehelse som et viktig satsingsområde og bidra til økt kunnskap og bedre oppfølging.
- 381 • Sikre et tannhelsetilbud av høy kvalitet i hele Agder.
- 382 • Prioritere forebyggende og oppsøkende tannhelsetjenester for sårbare grupper.
- 383 • Redusere sosiale forskjeller i helse gjennom målrettet forebygging og tidlig innsats.

384